

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

КЛІМАТОЛОГІЯ

Терміни та визначення основних понять

ДСТУ 3992–2000

Видання офіційне

БЗ № 10–2000/7

Київ
ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ
2001

ДСТУ 3992 – 2000

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

КЛІМАТОЛОГІЯ

Терміни та визначення основних понять

Видання офіційне

Київ
ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ
2001

ПЕРЕДМОВА

- 1 РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО Українським науково-дослідним гідрометеорологічним інститутом Департаменту гідрометеорологічної служби і моніторингу Міністерства екології та природних ресурсів України
- 2 ЗАТВЕРДЖЕНО І ВВЕДЕНО В ДІЮ наказом Держстандарту України від 31 жовтня 2000 р , № 627
- 3 ВВЕДЕНО ВПЕРШЕ
- 4 РОЗРОБНИКИ **В. Бабіченко**, канд геогр наук (керівник розробки), **З. Бондаренко**, **Н. Ніколаєва**, **С. Рудишина**, **Л. Гущина**, **Л. Ковальська**

© Держстандарт України, 2001

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований і розповсюджений як офіційне видання без дозволу Держстандарту України

ЗМІСТ

С.

1 Сфера застосування	1
2 Нормативні посилання	1
3 Основні положення	1
4 Загальна кліматологія	2
5 Кліматологія та суміжні науки	5
6 Прикладна кліматологія	6
7 Мікрокліматологія	8
8 Кліматографія	10
9 Зміни та коливання клімату	14
10 Методи кліматологічного опрацювання результатів метеорологічних спостережень	17
Абетковий покажчик українських термінів	22
Абетковий покажчик англійських термінів	27
Абетковий покажчик російських термінів	29
Додаток А Показники та інші терміни, що застосовуються в кліматології	35
Додаток Б Міжнародні кліматичні програми та метеорологічні організації	39

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

КЛІМАТОЛОГІЯ

Терміни та визначення основних понять

КЛИМАТОЛОГИЯ

Термины и определения основных понятий

CLIMATOLOGY

Terms and definitions of fundamental conceptions

Чинний від 2001–07–01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

1.1 Цей стандарт установлює терміни та визначення основних понять у галузі кліматології.

1.2 Терміни, регламентовані цим стандартом, є обов'язковими в разі використання в усіх видах нормативної документації, у довідковій та навчально-методичній літературі, що належить до галузі кліматології, а також робіт зі стандартизації або в разі використання результатів цих робіт, зокрема в програмних засобах.

1.3 Вимоги стандарту є чинними для використання в роботі підприємств, установ, організацій, що чинні в Україні, технічних комітетів із стандартизації, науково-технічних та інженерних товариств, міністерств (відомств).

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті є посилання на такі стандарти:

ДСТУ 2681–94 Метрологія. Терміни та визначення

ДСТУ 3440–96 Системи енергетичні. Терміни та визначення

ДСТУ 3513–97 Метеорологія. Терміни та визначення основних понять

ДСТУ 3896–99 Вітроенергетика. Вітроенергетичні установки і вітроелектричні станції. Терміни та визначення

ДСТУ 3912–99 Синоптична метеорологія. Терміни та визначення основних понять.

3 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

3.1 Для кожного поняття встановлено один стандартизований термін. Терміни-синоніми подані як довідкові і не є стандартизованими.

3.2 Позначка, що вказує на галузь застосування багатозначного терміна, подана в круглих дужках світлим шрифтом після терміна. Позначка не є частиною терміна.

3.3 Наявність квадратних дужок у термінологічній статті означає, що до неї включено два терміни, які мають спільні терміноелементи. В алфавітному покажчику ці терміни подаються окремо із зазначенням номера тієї ж статті.

3.4 Наведені визначення можна, за потреби, змінювати, вводячи до них похідні ознаки, розкриваючи значення використовуваних термінів, зазначаючи об'єкти, які входять в обсяг і зміст понять, визначених у цьому стандарті. Зміни не повинні порушувати обсяг і зміст понять, визначених у стандарті.

3.5 У стандарті, як довідкові, подано російські (ru) та англійські (en) відповідники стандартизованих термінів, узяті з довідкової літератури та міжнародних словників, а також визначення російською мовою.

Якщо визначення терміна російською мовою відсутнє в чинних державних російськомовних стандартах, то термін та його визначення російською мовою подано в круглих дужках.

3.6 У стандарті наведено абеткові покажчики окремо українською, російською та англійською мовами.

3.7 У додатках подано показники та інші терміни, які застосовуються в кліматології (додаток А) та перелік міжнародних кліматичних програм та метеорологічних організацій (додаток Б).

3.8 Стандартизовані терміни набрано напівжирним шрифтом, а синоніми — курсивом.

4 ЗАГАЛЬНА КЛІМАТОЛОГІЯ

4.1 кліматологія

Наука, що вивчає закономірності формування та зміни клімату в різних географічних районах земної кулі
(ДСТУ 3513)

en climatology

ru (климатология

Наука, изучающая закономерности формирования и изменения климата в различных географических районах земного шара)

4.2 клімат

Багаторічний режим погоди, зумовлений сонячною радіацією, її перетворенням у діяльному шарі земної поверхні та пов'язаною з ними загальною циркуляцією атмосфери та океану і характерний для певної місцевості

Примітка. Клімат поділяють за просторовими (макро, мезо, мікро, крипто) та часовими (плейстоцен, голоцен) масштабами

en climate

ru (климат

Многолетний режим погоды, обусловленный солнечной радиацией, ее преобразованиями в деятельном слое земной поверхности и связанной с ними общей циркуляцией атмосферы и океана, характерный для определенной местности

Примечание — Климат подразделяют по пространственным (макро, мезо, микро, крипто) и временным (плейстоцен, голоцен) масштабам.)

4.3 погода

Фізичний стан атмосфери в конкретний проміжок часу, що визначається сукупністю метеорологічних величин і атмосферних явищ у конкретному районі
(ДСТУ 3513)

ru (погода

Физическое состояние атмосферы в конкретный промежуток времени, определяющееся совокупностью метеорологических величин и атмосферных явлений в конкретном районе)

4.4 кліматичні умови

Умови погоди в окремому регіоні за багаторічний проміжок часу

ru (климатические условия

Условия погоды в отдельном регионе за многолетний период времени)

4.5 кліматичні ресурси

Складова частина природних ресурсів, що являє собою сукупність сонячної радіації, тепла, вологи та метеорологічних величин, що зумовлюють функціонування, розвиток, продуктивність різних галузей економіки та діяльності людини

ru (климатические ресурсы

Составная часть природных ресурсов, представляющая совокупность солнечной радиации, тепла, влаги и метеорологических величин, что обуславливают функционирование, развитие, продуктивность различных отраслей экономики и деятельности человека)

4.6 кліматична система

Система, що складається з атмосфери, гідросфери, літосфери, криосфери та біосфери, в якій під впливом сонячного випромінювання через їх взаємодію формується клімат Землі

en climate system

ru (климатическая система

Система, состоящая из атмосферы, гидросферы, литосферы, криосферы и биосферы, в которой под воздействием солнечного излучения через их взаимодействие формируется климат Земли)

<p>4.7 модель клімату Представлення клімату у вигляді сукупності математичних рівнянь, що дають уявлення про фізичні процеси та взаємодію між його складовими</p>	<p>en climatic model ru (модель клімату) Представление климата в виде совокупности математических уравнений, описывающих физические процессы и взаимодействие между его составляющими)</p>
<p>4.8 моніторинг клімату Багаторічні спостереження за станом атмосфери, оцінка її кількісних характеристик та прогноз зміни клімату</p>	<p>en climate monitoring ru (моніторинг клімату) Многолетние наблюдения за состоянием атмосферы, оценка ее количественных характеристик и прогноз изменения климата)</p>
<p>4.9 теорія клімату Сукупність математичних методів представлення кліматичних умов (особливостей і розподілу кліматів Землі, їх змін у часі), виходячи з фізико-статистичних зв'язків між окремими складовими</p>	<p>ru (теорія клімату) Совокупность математических методов представления климатических условий (особенностей и распределения климатов Земли, их изменений во времени), исходя из физико-статистических связей между отдельными составляющими климата)</p>
<p>4.10 глобальний клімат Клімат земної кулі, який поєднує всі типи клімату</p>	<p>en global climate ru (глобальний клімат) Климат земного шара, который объединяет все типы климата)</p>
<p>4.11 гіпотетичний глобальний клімат Клімат, який існував би на рівній поверхні Землі у вигляді суші або поверхні, рівномірно покритою водою</p>	<p>en hypothetical global climate ru (гіпотетичний глобальний клімат) Климат, который существовал бы на равной поверхности Земли в виде суши или поверхности, равномерно покрытой водой)</p>
<p>4.12 солярний клімат Теоретичний клімат, який існував би на поверхні Землі під впливом тільки сонячної радіації за відсутності атмосфери</p>	<p>en solar climate ru (солярний клімат) Теоретический климат, который существовал бы на поверхности Земли под воздействием только солнечной радиации при отсутствии атмосферы)</p>
<p>4.13 світловий клімат Режим природного освітлювання земної поверхні, який характеризується інтенсивністю і спектральним складом сонячного проміння</p>	<p>ru (світловий клімат) Режим естественного освещения земной поверхности, характеризующийся интенсивностью и спектральным составом солнечного излучения)</p>
<p>4.14 кліматоутворювальні фактори; кліматоутворювальні чинники Фізичні фактори, що впливають на кліматичну систему та взаємодію між її ланками Примітка. Кліматоутворювальні фактори поділяються на зовнішні: — астрономічні — світність Сонця, положення орбіти Землі в Сонячній системі та характеристики орбітального руху Землі (нахил її осі до площини орбіти і швидкість обертання навколо осі), — геофізичні — розмір і маса Землі, її власні гравітаційні і магнітні поля та внутрішнє тепло, яке визначає геотермічні джерела тепла та вулканізм;</p>	<p>ru (кліматображуючі фактори) Физические факторы, влияющие на климатическую систему и взаимодействие между ее звеньями Примечание — Климатобраующие факторы подразделяются на внешние: — астрономические — светимость Солнца, положение орбиты Земли в Солнечной системе и характеристики орбитального движения Земли (наклон ее оси к плоскости орбиты и скорость вращения вокруг оси); — геофизические — размер и масса Земли, ее собственные гравитационные и магнитные поля и внутреннее тепло, определяющее геотермические источники тепла и вулканизм;</p>

— внутрішні: склад атмосфери, її маса; маса і склад океану; особливості розподілу суші та океану; рельєф поверхні суші; структура діяльного шару суші та океану.

— внутренние: состав атмосферы, ее масса; масса и состав океана; особенности распределения суши и океана; рельеф поверхности суши; структура деятельного слоя суши и океана.)

4.15 загальна циркуляція атмосфери

Система атмосферних течій планетарного масштабу, яка складається з різних циркуляційних ланок
(ДСТУ 3513)

en atmospheric circulation
ru (общая циркуляция атмосферы Система атмосферных течений планетарного масштаба, состоящая из различных циркуляционных звеньев)

4.16 радіаційний клімат

Умовний клімат, що визначається надходженням та витратами сонячної радіації на земній поверхні і в атмосфері без урахування інших кліматоутворювальних факторів

en radiation climate
ru (радиационный климат Условный климат, определяемый приходом-расходом солнечной радиации на земной поверхности и в атмосфере без учета других климатообразующих факторов)

4.17 клімат вільної атмосфери

Кліматичні умови в тропосфері і стратосфері

ru (климат свободной атмосферы Климатические условия в тропосфере и стратосфере)

4.18 кліматологічні центри дії атмосфери

Області низького та високого атмосферного тиску на картах розподілу середніх багаторічних значень атмосферного тиску на рівні моря, які відповідають статистичним даним домінування в певних районах земної кулі синоптичних центрів дії атмосфери одного знака — циклонів чи антициклонів
(ДСТУ 3912)

ru (климатологические центры действия атмосферы Области низкого и высокого атмосферного давления на картах распределения средних многолетних значений атмосферного давления на уровне моря, которые соответствуют статистическим данным преобладания в определенных районах земного шара синоптических центров действия атмосферы одного знака — циклонов или антициклонов)

4.19 кліматологічний фронт

Багаторічне середнє географічне положення головних фронтів у даному регіоні Землі

ru (климатологический фронт Многолетнее среднее географическое положение главных фронтов в данном регионе Земли)

4.20 хвиля холоду [тепла]

Вторгнення холодної [теплої] повітряної маси на велику територію, що приводить до істотного зниження [підвищення] температури повітря

en cold wave; heat wave
ru (волна холода [тепла] Вторжение холодной [теплой] воздушной массы на большую территорию, приводящее к существенному понижению [повышению] температуры воздуха)

4.21 кліматичний ризик

Ступінь ймовірності несприятливої погоди протягом певного періоду часу

en climatic risk
ru (климатический риск Степень вероятности неблагоприятной погоды в течение определенного периода времени)

4.22 підстильна поверхня

Поверхня Землі (грунт, рослинність, вода, лід, сніг, населені пункти), яка взаємодіє з нижнім шаром тропосфери в процесах тепло- та вологообміну
(ДСТУ 3513)

ru (подстилающая поверхность Поверхность Земли (почва, растительность, вода, лед, снег, населенные пункты), взаимодействующая с нижним слоем тропосферы в процессах тепло- и влагообмена)

4.23 сталість клімату

Незмінність певного клімату протягом тривалого

ru (устойчивость климата Сохранение определенного климата в течение

часу (без істотних змін надходження сонячної радіації, будови земної поверхні та місцевих географічних умов)

длительного времени (без существенных изменений притока солнечной радиации, строения земной поверхности и местных географических условий))

4.24 кліматологічний прогноз погоди

Довгостроковий прогноз погоди, що базується на кліматологічній інформації для території, що розглядається

en climatological forecast
ru (климатологический прогноз погоды
Долгосрочный прогноз погоды, основанный на климатологической информации для рассматриваемой территории)

4.25 кліматологічне забезпечення

Система заходів, що забезпечує різні галузі економіки кліматологічною інформацією.

ru (климатологическое обеспечение
Система мероприятий по обеспечению различных отраслей экономики климатологической информацией).

5 КЛІМАТОЛОГІЯ ТА СУМІЖНІ НАУКИ

5.1 прикладна кліматологія

Розділ кліматології, що вивчає використання кліматологічної інформації в різних галузях

en applied climatology
ru (прикладная климатология
Раздел климатологии, изучающий использование климатологической информации в различных отраслях)

5.2 мікрокліматологія

Розділ кліматології, що вивчає мікрокліматичні особливості території у приземному шарі атмосфери

ru (микроклиматология
Раздел климатологии, изучающий микроклиматические особенности территории в приземном слое атмосферы)

Примітка. Мікрокліматичні особливості — це особливості клімату, які зумовлені неоднорідністю підстильної поверхні і суттєво змінюються залежно від розмірів і форм рельєфу (пагорб, долина, ліс, схил і т.ін.).

Примечание — Микроклиматические особенности — это особенности климата, обусловленные неоднородностью подстилающей поверхности и существенно изменяющиеся в зависимости от размеров и форм рельефа (холм, долина, лес, склон и т.п.).

5.3 мезокліматологія

Розділ кліматології, що вивчає мезоклімат

en mesoclimatology
ru (мезоклиматология
Раздел климатологии, изучающий мезоклимат)

5.4 кліматографія

Розділ кліматології, що вивчає кліматичні умови різних регіонів земної кулі

en climatography
ru (климатография
Раздел климатологии, изучающий климатические условия различных регионов земного шара)

5.5 аерокліматологія

Розділ кліматології, що вивчає кліматичні умови вільної атмосфери

ru (аэроклиматология
Раздел климатологии, изучающий климатические условия свободной атмосферы)

5.6 динамічна кліматологія; синоптична кліматологія

Розділ кліматології, що вивчає клімат (типи клімату, аномалії, зміни та тренди) як наслідок процесів загальної циркуляції атмосфери

en dynamic climatology
ru (динамическая климатология; синоптическая климатология
Раздел климатологии, изучающий климат (типы климата, аномалии, изменения и тренды), как следствие процессов в общей циркуляции атмосферы)

<p>5.7 фізична кліматологія Розділ кліматології, що вивчає клімат на основі фізико-математичного аналізу та розрахунку</p>	<p>en physical climatology ru (физическая климатология Раздел климатологии, изучающий климат на основе физико-математического анализа и расчета)</p>
<p>5.8 генетична кліматологія Розділ кліматології, що вивчає умови формування клімату</p>	<p>ru (генетическая климатология Раздел климатологии, изучающий условия формирования климата)</p>
<p>5.9 математична кліматологія Розділ кліматології, що вивчає фізико-математичну теорію генезису клімату</p>	<p>ru (математическая климатология Раздел климатологии, изучающий физико-математическую теорию генезиса климата)</p>
<p>5.10 кліматономія Розділ кліматології, що досліджує закони, які пояснюють атмосферні явища</p>	<p>en climatonomy ru (климатономия Раздел климатологии, исследующий законы, объясняющие атмосферные явления)</p>
<p>5.11 ґрунтова кліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає закономірності формування та зміни клімату ґрунтів, їх вплив на життя рослин, ґрунти та сільськогосподарське виробництво, шляхи його регулювання</p>	<p>ru (почвенная климатология Раздел прикладной климатологии, изучающий закономерности формирования и изменения климата почв, их влияние на жизнь растений, почвы и сельскохозяйственное производство, пути его регулирования)</p>
<p>5.12 палеокліматологія Наука про клімат різних геологічних епох</p>	<p>ru (палеоклиматология Наука о климате различных геологических эпох)</p>
<p>5.13 дендрокліматологія Наука, що вивчає клімат минулого за змінами річних кілець дерев</p>	<p>en dendroclimatology ru (дендроклиматология Наука, изучающая климат прошлого по изменениям годичных колец деревьев)</p>
<p>5.14 гляціокліматологія Розділ кліматології, що вивчає зв'язок між льодовиками та кліматом.</p>	<p>ru (гляциоклиматология Раздел климатологии, изучающий связь между ледниками и климатом).</p>

6 ПРИКЛАДНА КЛІМАТОЛОГІЯ

<p>6.1 авіаційна кліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив кліматичних умов на роботу авіації та розробляє способи та форми забезпечення авіації кліматологічною інформацією</p>	<p>en aeronautical climatology ru (авиационная климатология Раздел прикладной климатологии, изучающий влияние климатических условий на работу авиации и разрабатывающий способы и формы обеспечения авиации климатологической информацией)</p>
<p>6.2 будівельна кліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив кліматичних умов на різні будівельні об'єкти та розробляє методи врахування цих умов під час проектування, планування та експлуатації</p>	<p>ru (строительная климатология Раздел прикладной климатологии, изучающий влияние климатических условий на различные строительные объекты и разрабатывает методы учета этих условий при проектировании, планировании и эксплуатации)</p>
<p>6.3 агрокліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив</p>	<p>en agroclimatology ru (агроклиматология)</p>

клімату на сільськогосподарське виробництво та розробляє рекомендації для ведення сільського господарства		Раздел прикладной климатологии, изучающий влияние климата на сельскохозяйственное производство и разрабатывающий рекомендации для ведения сельского хозяйства)
6.4 біокліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив клімату на живі організми	en ru	bioclimatology (биоклиматология Раздел прикладной климатологии, изучающий воздействие климата на живые организмы)
6.5 лісова кліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив кліматичних умов на ріст, розвиток і продуктивність лісових насаджень, а також вплив лісових насаджень на клімат	ru	(лесная климатология Раздел прикладной климатологии, изучающий влияние климатических условий на рост, развитие и производительность лесных насаждений, а также воздействие лесных насаждений на климат)
6.6 транспортна кліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив клімату на обслуговування та експлуатування наземних видів транспорту	ru	(транспортная климатология Раздел прикладной климатологии, изучающий влияние климата на обслуживание и эксплуатацию наземных видов транспорта)
6.7 кліматологія міста Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив міста на клімат	en ru	urban climatology (климатология города Раздел прикладной климатологии, изучающий влияние города на климат)
6.8 технічна кліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив клімату на різні види економічної діяльності	en ru	technoclimatology (техническая климатология Раздел прикладной климатологии, изучающий влияние климата на различные виды экономической деятельности)
6.9 медична кліматологія Розділ прикладної кліматології, що вивчає вплив клімату на організм та здоров'я людини	en ru	medical climatology (медицинская климатология Раздел прикладной климатологии, изучающий воздействие климата на организм и здоровье человека)
6.10 кліматотерапія Розділ медичної кліматології, що вивчає можливості використання певних кліматичних умов для профілактики та лікування захворювань	en ru	climatotherapy (климатотерапия Раздел медицинской климатологии, изучающий возможности использования определенных климатических условий для профилактики и лечения заболеваний)
6.11 екологічна кліматологія; екокліматологія Розділ кліматології, що вивчає зв'язок між організмами та кліматичними умовами природного середовища (зокрема фізіологічну адаптацію рослин і тварин до клімату, географічний розподіл рослин і тварин залежно від клімату)	en ru	ecoclimatology (экологическая климатология; эоклиматология Раздел климатологии, изучающий связь между организмами и климатическими условиями природной среды (в том числе физиологическую адаптацию растений и животных к климату, географическое распределение растений и животных в зависимости от климата)

<p>6.12 комплексний кліматологічний показник Кліматологічний показник певних поєднань значень метеорологічних величин</p>	<p>ru (комплексный климатологический показатель Климатологический показатель определенных сочетаний значений метеорологических величин)</p>
<p>6.13 ступінь жорсткості погоди Комплексний кліматологічний показник, що виражає сукупний вплив температури повітря та швидкості вітру.</p>	<p>(степень жесткости погоды) ru Комплексный климатологический показатель, выражающий совместное влияние температуры воздуха и скорости ветра).</p>

7 МІКРОКЛІМАТОЛОГІЯ

<p>7.1 мікроклімат Клімат приземного шару повітря обмеженої території, зумовлений неоднорідністю підстильної поверхні</p>	<p>en microclimate ru (микроклимат Климат приземного слоя воздуха ограниченной территории, обусловленный неоднородностью подстилающей поверхности)</p>
<p>7.2 мезоклімат Кліматичні умови, які за масштабом є проміжними між кліматом і мікрокліматом</p>	<p>en mesoclimate ru (мезоклимат Климатические условия, которые по масштабу являются промежуточными между климатом и микроклиматом)</p>
<p>7.3 клімат приземного шару повітря Атмосферні умови у нижньому шарі повітря безпосередньо над ґрунтом</p>	<p>ru (климат приземного слоя воздуха Атмосферные условия в нижнем слое воздуха непосредственно над почвой)</p>
<p>7.4 клімат міста Мезоклімат великого міста, особливості якого (порівняно із замиською місцевістю) визначаються самим містом</p>	<p>en urban climate ru (климат города Мезоклимат большого города, особенности которого (по сравнению с загородной местностью) определяются самим городом)</p>
<p>7.5 мікроклімат теплиці Метеорологічні умови в теплиці, які штучно створені</p>	<p>en greenhouse climate ru (микроклимат теплицы Метеорологические условия в теплице, которые искусственно созданы)</p>
<p>7.6 фітоклімат; клімат рослин Мікрокліматичні умови в середовищі рослин</p>	<p>en phytoclimate ru (фитоклимат, климат растений Микроклиматические условия в среде обитания растений)</p>
<p>7.7 фітокліматологія Розділ мікрокліматології, що вивчає фітоклімат</p>	<p>en phytoclimatology ru (фитоклиматология Раздел микроклиматологии, изучающий фитоклимат)</p>
<p>7.8 криптоклімат Мікроклімат закритих приміщень, а також природних і штучних печер</p>	<p>en cryptoclimate ru (криптоклимат Микроклимат закрытых помещений, а также естественных и искусственных пещер)</p>
<p>7.9 біоклімат Кліматичні умови, які разом з іншими чинниками</p>	<p>ru (биоклимат Климатические условия, которые, наряду с дру-</p>

визначають існування, розвиток, розмноження та розміщення живих організмів

гими факторами, определяют существование, развитие, размножение и размещение живых организмов)

7.10 мікрокліматичні спостереження

Метеорологічні спостереження у приземному шарі повітря за короткі проміжки часу з метою виявлення мікрокліматичних особливостей місцевості, які є наслідком впливу підстильної поверхні

ru (микроклиматические наблюдения
Метеорологические наблюдения в приземном слое воздуха за короткие промежутки времени с целью выявления микроклиматических особенностей местности, вызванных влиянием подстилающей поверхности)

7.11 градієнтні спостереження

Спостереження за основними метеорологічними величинами (складовими радіаційного балансу, температурою і вологістю повітря, ґрунту, швидкістю вітру), що проводяться одночасно на кількох висотах у приземному шарі повітря

ru (градиентные наблюдения
Наблюдения за основными метеорологическими величинами (составляющими радиационного баланса, температурой и влажностью воздуха, почвы, скоростью ветра), проводимые одновременно на нескольких высотах в приземном слое воздуха)

7.12 маршрутне знімання

Один з методів мікрокліматології, який полягає в спостереженні над метеорологічними величинами та їх вимірюванні у кількох пунктах вибраного маршруту, з метою виявлення змін цих величин у горизонтальному напрямі

ru (маршрутная съёмка
Один из методов микроклиматологии, состоящий из наблюдения над метеорологическими величинами и их измерения в нескольких пунктах по выбранному маршруту, с целью выяснения изменения этих величин в горизонтальном направлении)

7.13 мікрокліматичне знімання

Одночасні мікрокліматичні спостереження в різних пунктах, недалеко розташованих один від одного (часто на різній висоті над поверхнею ґрунту)

ru (микроклиматическая съёмка
Одновременные микроклиматические наблюдения в различных пунктах, недалеко отстоящих друг от друга (часто на разной высоте над поверхностью почвы))

7.14 топокліматологія

Вивчення впливу топографічних особливостей місцевості на мікроклімат

en topoclimatology
ru (топоклиматология
Изучение влияния топографических особенностей местности на микроклимат)

7.15 мікрокліматичне картографування

Складання мікрокліматичних карт, що відображають мікрокліматичні особливості місцевості залежно від форм та висоти рельєфу, наявності водойм, рослинності

ru (микроклиматическое картографирование
Составление микроклиматических карт, отражающих микроклиматические особенности местности в зависимости от форм и высоты рельефа, наличия водоемов, растительности)

7.16 мікрокліматичне районування

Виділення в межах кліматичної зони найтипівіших мікрокліматів (лісу, водойми, сільськогосподарських угідь і т. ін.)

ru (микроклиматическое районирование
Выделение в пределах климатической зоны наиболее типичных микроклиматов (леса, водоема, сельскохозяйственных угодий и т. п.))

7.17 індекс комфорту

Показник комфортного стану людини

en comfort index
ru (индекс комфорта
Показатель комфортного состояния человека)

7.18 комфортний клімат

Клімат, що характеризується значеннями метео-

ru (комфортный климат
Климат, характеризующийся значениями метео-

рологічних величин в межах зони комфорту

Примітка. Зона комфорту — поєднання температури і вологості повітря та вітру.

рологических величин в пределах зоны комфорта

Примечание — Зона комфорта — сочетание температуры и влажности воздуха и ветра.)

7.19 кондиційований клімат

Клімат приміщень, що створюється та регулюється технічними пристроями

en conditioned climate
ru (кондиционированный климат
Климат помещений, который создается и регулируется техническими приспособлениями)

7.20 меліорація клімату

Комплекс заходів, спрямованих на зміну мікроклімату та мезоклімату в приземному шарі повітря, у потрібному для людини напрямі

ru (мелиорация климата
Комплекс мероприятий, направленных на изменение микроклимата и мезоклимата в приземном слое воздуха, в нужном для человека направлении)

7.21 акліматизація

Пристосування живих організмів до нових умов навколишнього середовища, насамперед кліматичних

ru (акклиматизация
Приспособление живых организмов к новым условиям окружающей среды, в первую очередь климатическим)

7.22 кліматизація

Комплекс заходів, що забезпечують створення штучного клімату в приміщеннях

ru (климатизация
Комплекс мероприятий, обеспечивающих создание искусственного климата в помещениях)

7.23 кліматичний курорт

Місцевість, кліматичні умови якої сприяють лікуванню.

ru (климатический курорт
Местность, климатические условия которой способствуют лечению).

8 КЛІМАТОГРАФІЯ

8.1 макроклімат

Клімат великомасштабного географічного регіону, континенту або всієї земної кулі

en macroclimate
ru (макроклимат
Климат крупномасштабного географического региона, континента или всего земного шара)

8.2 кліматична межа

Межа між регіонами з різним кліматом

en climatic divide
ru (климатическая граница
Граница между регионами с различным климатом)

8.3 кліматична зона

Найбільша одиниця кліматичного районування, що має широтну протяжність і виділена за визначеними кліматологічними показниками

en climatic zone
ru (климатическая зона
Наиболее крупная единица климатического районирования, имеющая широтную протяженность и выделенная по определенным климатологическим показателям)

8.4 кліматична область

Частина кліматичної зони, що характеризується визначеним типом клімату

ru (климатическая область
Часть климатической зоны, которая характеризуется определенным типом климата)

8.5 тип клімату

Клімат з характерними властивостями, що відповідає визначеній кліматичній зоні

en climatic type
ru (тип климата
Климат с характерными свойствами, соответствующий определенной климатической зоне)

8.6 класифікація клімату

Поділ клімату Землі за тими чи іншими ознаками, умовами виникнення або зв'язками з іншими географічними явищами на кліматичні зони, що мають однотипні кліматичні умови

en climatic classification
 ru (классификация климата
 Разделение климата Земли по тем или иным признакам, по условиям возникновения или по связям с другими географическими явлениями на климатические зоны, которые имеют однотипные климатические условия)

8.7 генетична класифікація клімату

Класифікація клімату за умовами його утворення

en genetic classification of climate
 ru (генетическая классификация климата
 Классификация климата по условиям его образования)

8.8 класифікація клімату за Б.П. Алісовим

Генетична класифікація клімату, за основу якої прийнято загальну циркуляцію атмосфери, що виражається в переважанні повітряних мас певного географічного типу (протягом року або в один із двох основних сезонів)

Примітка. Виділяють 4 основні кліматичні (циркуляційні) зони: екваторіальну, тропічну, помірну, арктичну (антарктичну), а також 3 проміжні зони: екваторіальних мусонів, субтропічну і субарктичну (субантарктичну).

en Alisov's classification of climate
 ru (классификация климата по Б.П. Алисову
 Генетическая классификация климата, основанная на общей циркуляции атмосферы, выражающаяся в преобладании воздушных масс определенного географического типа (в течение года или в один из двух основных сезонов)
Примечание — Выделяют 4 основные климатические (циркуляционные) зоны экваториальную, тропическую, умеренную, арктическую (антарктическую), а также 3 промежуточные зоны: экваториальных муссонов, субтропическую и субарктическую (субантарктическую).)

8.9 класифікація клімату Кеппена

Класифікація, що базується на середніх місячних (найхолоднішого і найтеплішого) і річних значеннях температури повітря та кількості опадів з урахуванням розповсюдження рослин

Примітка. Виділяють 5 кліматичних зон: 1) вологу тропічну без зими, 2) дві сухі (по одній в кожній півкулі), 3) дві помірно теплі без постійного снігового покриву, 4) зону бореального клімату в північній півкулі з різко вираженими зимою і літом, 5) дві полярні області снігового клімату.

en Koppen's classification of climate
 ru (классификация климата Кеппена
 Классификация, основанная на средних месячных (самого холодного и самого теплого) и годовых значениях температуры воздуха и количества осадков с учетом распространения растений
Примечание — Выделяют 5 климатических зон: 1) влажную тропическую без зимы, 2) две сухие (по одной в каждом полушарии), 3) две умеренно теплые без регулярного снежного покрова, 4) зону бореального климата в северном полушарии с резко выраженными зимой и летом, 5) две полярные области снежного климата.)

8.10 класифікація клімату Торнтвейта

Класифікація клімату, що ґрунтується на індексі вологості, визначеному відношенням різниці суми місячних різниць між опадами і сумарним випаровуванням для місяців, коли норма опадів перевищує норму сумарного випаровування, та для місяців, коли норма опадів менша, ніж норма сумарного випаровування до сумарного випаровування за вказані місяці

Примітка. Виділяють такі типи кліматів: пергумідний, гумідний, субгумідний, напіваридний, аридний.

en Thorntwaite's classification of climate
 ru (классификация климата Торнтвейта
 Классификация климата на основе индекса влажности, определяемого отношением разности суммы месячных разностей между осадками и суммарной испаряемостью для тех месяцев, когда норма осадков превышает норму суммарной испаряемости, и для месяцев, когда норма осадков меньше, чем норма суммарной испаряемости к суммарной испаряемости за указанные месяцы
Примечание — Выделяют следующие типы климатов: пергумидный, гумидный, субгумидный, полуаридный, аридный.)

<p>8.11 аридність Нестача атмосферних опадів для забезпечення розвитку рослинності</p>	<p>en aridity ru (аридность Недостаток атмосферных осадков для обеспечения развития растительности)</p>
<p>8.12 індекс сухості Відношення величини комплексного випаровування до опадів за рік або частину року</p>	<p>ru (индекс сухости Отношение величины комплексной испаряемости к осадкам за год или часть года)</p>
<p>8.13 радіаційний індекс сухості за М. І. Будико Відношення радіаційного балансу підстильної поверхні за рік до суми тепла, необхідного для випаровування кількості опадів за рік з тієї ж площі</p>	<p>ru (радиационный индекс сухости по М. И. Будико Отношение радиационного баланса подстилающей поверхности за год к сумме тепла, необходимого для испарения количества осадков за год на той же площади)</p>
<p>8.14 бореальний клімат Помірно холодний клімат середніх широт з чітко вираженими порами року</p>	<p>ru (бореальный климат Умеренно холодный климат средних широт с четко выраженными временами года)</p>
<p>8.15 клімат вологих субтропічних лісів Клімат з порівняно теплою зимою (середня температура найхолоднішого місяця не нижча + 2 °С) і жарким, із значною кількістю опадів, літом. Кількість опадів за рік перевищує 1000 мм, але взимку опадів порівняно мало</p>	<p>ru (климат влажных субтропических лесов Климат со сравнительно теплой зимой (средняя температура самого холодного месяца не ниже + 2 °С) и жарким, со значительным количеством осадков, летом. Количество осадков за год выше 1000 мм, но зимой осадков сравнительно мало)</p>
<p>8.16 клімат субтропічних пустель Клімат з жарким літом (середня місячна температура повітря + 35 °С і вище та абсолютним максимумом температури повітря до + 58 °С), жаркою або теплою зимою (середня температура найхолоднішого місяця не нижче + 10 °С) та з малою кількістю опадів (250 мм і менше, в окремих районах майже до нуля). Винятком є деякі прибережні пустелі цієї зони, які характеризуються помірнішою температурою та більшою вологістю повітря</p>	<p>ru (климат субтропических пустынь Климат с жарким летом (средняя месячная температура воздуха + 35 °С и выше и абсолютным максимумом температуры воздуха до + 58 °С), жаркой или теплой зимой (средняя температура самого холодного месяца не ниже + 10 °С) и с малым количеством осадков (250 мм и менее, в отдельных районах почти до нуля). Исключение составляют некоторые прибрежные пустыни этой зоны, которые характеризуются более умеренной температурой и большей влажностью воздуха)</p>
<p>8.17 середземноморський клімат Помірно теплий і вологий клімат з жарким і сухим літом та дощовою зимою</p>	<p>en mediterranean climate ru (средиземноморский климат Умеренно теплый и влажный климат с жарким и сухим летом и дождливой зимой)</p>
<p>8.18 аридний клімат; клімат пустель; клімат напівпустель Клімат з недостатнім зволоженням за високої температури повітря, що обмежує розвиток рослин</p>	<p>en desert climate ru (аридный климат; климат пустынь; климат полупустынь Климат с недостаточным увлажнением при высокой температуре воздуха, ограничивающим развитие растений)</p>
<p>8.19 сухий сезон; посушливий період Період, що характеризується повною або майже повною відсутністю опадів</p>	<p>en dry season ru (сухой сезон; засушливый период Период, характеризующийся полным или почти полным отсутствием осадков)</p>

8.20 гумідність Надлишок зволоження	ru (гумидность Избыток увлажнения)
8.21 гумідний клімат Клімат із надлишком зволоження, коли опади перевищують випаровування і просочування води в ґрунт	en humid climate ru (гумидный климат Климат с избыточным увлажнением, когда осадки превышают испарение и просачивание влаги в почву)
8.22 дощовий сезон Період із значною кількістю опадів, що повторюється щорічно, якому передують сухий період	ru (дождливый сезон Период со значительным количеством осадков, повторяющихся ежегодно, которому предшествует сухой период)
8.23 континентальний клімат Тип клімату, характерний для внутрішньої частини материка та прибережної частини океану, де переважають повітряні маси континентального походження	en continental climate ru (континентальный климат Тип климата, характерный для внутренней части материка и прибрежной части океана, где преобладают воздушные массы континентального происхождения)
8.24 індекс континентальності клімату Кількісний показник, що характеризує континентальність клімату і є функцією річної та добової амплітуди температури повітря і широти місцевості	en continentality index ru (индекс континентальности климата Количественный показатель, характеризующий континентальность климата и являющийся функцией годовой и суточной амплитуды температуры воздуха и широты местности)
8.25 морський клімат Клімат океанів та великих внутрішніх морів, а також територій, що межують з морем і перебувають під впливом повітряних мас морського походження	en maritime climate ru (морской климат Климат океанов и больших внутренних морей, а также территорий, граничащих с морем и находящихся под влиянием воздушных масс морского происхождения)
8.26 мусонний клімат Клімат території, що зазнає впливу мусонів, характеризується сухою зимою та дощовим літом	en monsoon climate ru (муссонный климат Климат территории, подверженной воздействию муссонов, характеризующийся сухой зимой и дождливым летом)
8.27 пасатний клімат Клімат території, що зазнає впливу пасатів, характеризується стійкістю напрямку та швидкості вітру, порівняно невеликою хмарністю і малою кількістю опадів	ru (пассатный климат Климат территории, находящейся под воздействием пассатов, характеризующейся устойчивостью направления и скорости ветра, сравнительно небольшой облачностью и малым количеством осадков)
8.28 перигляціальний клімат Клімат території, розміщеної безпосередньо на периферії крижаного щита або континентального льодовика	en periglacial climate ru (перигляциальный климат Климат территории, расположенной непосредственно на периферии ледяного щита или континентального ледника)

<p>8.29 прибережний клімат Клімат прибережної території, зумовленої відмінністю властивостей морської та земної поверхні</p>	<p>ru (прибрежный климат Климат прибрежной территории, обусловленной различием свойств морской и земной поверхности)</p>
<p>8.30 тропічний клімат Клімат тропічних зон з високою температурою повітря і рясними опадами протягом значної частини року</p>	<p>en tropical climate ru (тропический климат Климат тропических зон с высокой температурой воздуха и обильными осадками в течение значительной части года)</p>
<p>8.31 вертикальні кліматичні пояси; вертикальні кліматичні зони Зони в горах, розміщені одна над одною, що характеризуються певним типом клімату</p>	<p>ru (вертикальные климатические пояса; вертикальные климатические зоны Зоны в горах, расположенные одна над другой, характеризующиеся определенным типом климата)</p>
<p>8.32 гірський клімат Клімат гірської місцевості Примітка. Розрізняють гірський клімат — до снігової лінії і високогірний клімат — вище снігової лінії.</p>	<p>en mountain climate ru (горный климат Климат горных местностей Примечание — Различают горный климат — до снеговой линии и высокогорный климат — выше снеговой линии.)</p>
<p>8.33 клімат вічного морозу; клімат постійного морозу Клімат крижаних щитів, де абляція не перевищує річну акумуляцію снігу та льоду Примітка. Абляція — зменшення маси льоду в льодовику шляхом випаровування і танення.</p>	<p>en perpetual frost climate ru (климат вечного мороза; климат постоянного мороза Климат ледяных щитов, где абляция не превышает годовую аккумуляцию снега и льда Примечание — Абляция — уменьшение массы льда в леднике путем испарения и таяния.)</p>
<p>8.34 полюс холоду Область на земній кулі (півкулі), де спостерігається найнижча температура повітря</p>	<p>en cold pole ru (полюс холода Область на земном шаре (полушарии), где наблюдается наиболее низкая температура воздуха)</p>
<p>8.35 фірнова лінія Межа на земній поверхні, що розділяє зону акумуляції льодовиків та зону їх абляції.</p>	<p>en firn line ru (фирновая линия Граница на земной поверхности, разделяющая зону аккумуляции ледников и зону их абляции).</p>

9 ЗМІНИ ТА КОЛИВАННЯ КЛІМАТУ

<p>9.1 зміна клімату Зміна кліматичних умов на Землі або в окремих її регіонах під впливом зовнішніх і внутрішніх кліматоутворювальних факторів за тривалий період</p>	<p>en climatic change ru (изменение климата Изменение климатических условий на Земле или в отдельных ее регионах под влиянием внешних и внутренних климатообразующих факторов за длительный период)</p>
<p>9.2 природні зміни клімату Зміни клімату в процесі природної еволюції Землі та навколишнього середовища</p>	<p>ru (естественные изменения климата Изменения климата в процессе естественной эволюции Земли и окружающей среды)</p>
<p>9.3 антропогенні зміни клімату Зміни клімату під впливом господарської діяльності людини</p>	<p>ru (антропогенные изменения климата Изменения климата под воздействием хозяйственной деятельности человека)</p>

<p>9.4 техногенні зміни клімату Зміни клімату, пов'язані з розвитком промисловості і т. ін.</p>	<p>ru (техногенные изменения климата Изменения климата, связанные с развитием промышленности и т. п.)</p>
<p>9.5 коливання клімату Періодичні або ритмічні зміни клімату, за яких значення метеорологічних величин поступово і плавно змінюються між мінімумом і максимумом</p>	<p>en climatic variability ru (колебание климата Периодические или ритмические изменения климата, при которых значения метеорологических величин постепенно и плавно изменяются между минимумом и максимумом)</p>
<p>9.6 кліматичний вибух Коливання клімату, що зумовлюється геотектонічною діяльністю (континентальний зсув, орогенез, великомасштабні зміни в розподілі суші та води) та зміною фізичного стану Сонця</p>	<p>en climatic revolution ru (климатический взрыв Колебание климата, которое обуславливается геотектонической деятельностью (континентальный сдвиг, орогенез, крупномасштабные изменения в распределении суши и воды) и изменением физического состояния Солнца)</p>
<p>9.7 індикатори коливання клімату Природні об'єкти, що реагують на коливання клімату Примітка. Найчутливішим індикатором коливання клімату є стан льодовиків.</p>	<p>ru (индикаторы колебания климата Природные объекты, реагирующие на колебания климата Примечание — Наиболее чувствительным индикатором колебания климата является состояние ледников.)</p>
<p>9.8 віковий хід Зміна метеорологічної величини протягом багатьох десятиків або сотень років</p>	<p>ru (вековой ход Изменение метеорологической величины на протяжении многих десятков или сотен лет)</p>
<p>9.9 вікові коливання метеорологічної величини Зміни метеорологічної величини протягом кількох сотень років, що мають характер послідовного підвищення та зниження її значення</p>	<p>ru (вековые колебания метеорологической величины Изменения метеорологической величины на протяжении нескольких сотен лет, имеющие характер последовательного повышения и понижения ее значения)</p>
<p>9.10 внутрішньовікові коливання Коливання метеорологічної величини, що відбуваються у межах століття</p>	<p>ru (внутривековые колебания Колебания метеорологической величины, которые происходят на протяжении века)</p>
<p>9.11 періодичні коливання клімату Коливання клімату, що повторюються через рівні проміжки часу</p>	<p>ru (периодические колебания климата Колебания климата, повторяющиеся через равные промежутки времени)</p>
<p>9.12 короткоперіодні коливання клімату Коливання клімату з періодами, коротшими порівняно з інтервалом кліматичного осереднення в декілька десятиріч</p>	<p>ru (короткопериодные колебания климата Колебания климата с периодами, более короткими по сравнению с интервалом климатического осреднения в несколько десятилетий)</p>
<p>9.13 кліматичний тренд Зміна клімату, що характеризується плавним, монотонним збільшенням або зменшенням значень метеорологічної величини за період спостережень</p>	<p>en climatic trend ru (климатический тренд Изменение климата, характеризующееся плавным, монотонным увеличением или уменьшением значений метеорологической величины за период наблюдений)</p>

Примітка. Кліматичний тренд не обмежується лінійною зміною в часі, але йому властивий один максимум або мінімум на кінцевих точках ряду.

Примечание — Климатический тренд не ограничивается линейным изменением во времени, но ему свойственен один максимум или минимум на конечных точках ряда.)

9.14 віковий тренд метеорологічної величини
Зміна метеорологічної величини протягом багатьох десятиків або сотень років, що прослідковується за осередненими значеннями, згладженими таким чином, щоб вилучити короткоперіодні коливання

en secular trend
ru (вековой тренд метеорологической величины
Изменение метеорологической величины в течение многих десятиков или сотен лет, которые прослеживаются по осредненным значениям, сглаженными таким образом, чтобы исключить короткопериодические колебания)

9.15 кліматичний стрибок
Зміна, що характеризується різким і сталим за знаком коливанням метеорологічної величини

en climatic discontinuity
ru (климатический скачок
Изменение, характеризующее резким и постоянным по знаку колебанием метеорологической величины)

9.16 кліматична флуктуація
Випадкові коливання метеорологічної величини, за винятком кліматичного тренду або стрибка

en climatic fluctuation
ru (климатическая флуктуация
Случайные колебания метеорологической величины, за исключением климатического тренда или скачка)

9.17 кліматичний оптимум
Історичний період (близько 5000 — 2500 років до н. е.), коли на більшій частині земної кулі температура повітря була вища, ніж тепер

en climatic optimum
ru (климатический оптимум
Исторический период (около 5000 — 2500 лет до н. э.), в котором на большей части земного шара температура воздуха была выше современной)

9.18 льодовиковий період
Геологічний період, що характеризується потужним розвитком льодовиків, які вкривали величезні простори земної кулі

en glacial period
ru (ледниковый период
Геологический период, характеризующийся мощным развитием ледников, которые покрывали обширные пространства земного шара)

9.19 потепління
Зміна клімату на значній площі земної кулі до підвищення середньої річної температури повітря, температури води в морях, зменшення льодовитості арктичних морів, швидке відступання льодовиків, особливо у полярних широтах

ru (потепление
Изменение климата на значительной площади земного шара в сторону повышения средней годовой температуры воздуха, температуры воды в морях, уменьшения ледовитости арктических морей, быстрое отступление ледников, особенно в полярных широтах)

9.20 палеоклімат
Клімат третинного періоду епохи палеогену

en paleoclimate
ru (палеоклимат
Климат третичного периода эпохи палеогена)

9.21 геологічний клімат
Клімат геологічного минулого

ru (геологический климат
Климат геологического прошлого)

9.22 клімат неогену
Клімат третинного періоду епохи неогену (25 млн. років)

ru (климат неогена
Климат третичного периода эпохи неогена (25 млн. лет))

<p>9.23 клімат плейстоцену Клімат першої основної частини четвертинного періоду, що охоплює всі льодовикові і міжльодовикові епохи</p>	<p>en Pleistocene climate ru (климат плейстоцена Климат первой основной части четвертичного периода, который охватывает все ледниковые и межледниковые эпохи)</p>
<p>9.24 коливання клімату плейстоцену за Міланковичем Коливання клімату астрономічного походження</p>	<p>en Milankovitch pleistocene climatic variation ru (колебание климата плейстоцена по Миланковичу Колебание климата астрономического происхождения)</p>
<p>9.25 клімат голоцену Клімат останньої, після плейстоцену, епохи четвертинного періоду, яка є частиною міжльодовикової епохи, що настала одразу за останнім оледенінням плейстоцену</p>	<p>en Holocene climate ru (климат голоцена Климат последней, после плейстоцена, эпохи четвертичного периода, которая является частью межледниковой эпохи, которая наступила вслед за последним оледенением плейстоцена)</p>
<p>9.26 клімат пліоцену Клімат епохи неогену третинного періоду</p>	<p>ru (климат плиоцена Климат эпохи неогена третичного периода)</p>
<p>9.27 прогноз клімату Прогноз зміни клімату на багаторічний період.</p>	<p>en climatic forecast ru (прогноз климата Прогноз изменения климата на многолетний период).</p>

10 МЕТОДИ КЛІМАТОЛОГІЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

<p>10.1 метеорологічні спостереження Інструментальне та візуальне вимірювання чисельних значень метеорологічних величин і характеристик атмосферних явищ</p> <p>Примітка. Для опрацювання метеорологічних спостережень застосовуються фізико-статистичні методи опрацювання метеорологічних величин, які дозволяють отримати найбільш точну оцінку кліматологічних характеристик. Основними етапами кліматологічного опрацювання метеорологічних спостережень є:</p> <ul style="list-style-type: none"> — формування кліматологічних рядів та їх контроль; — одержання загальної кліматологічної інформації та оцінка її точності; — отримання інформації для діагнозу та прогнозу клімату; — розроблення кліматологічних показників для практичного використання та їх розрахунки; — просторове узагальнення кліматологічної інформації. 	<p>en meteorological observation ru (метеорологические наблюдения Инструментальные и визуальные измерения числовых значений метеорологических величин и характеристик атмосферных явлений</p> <p>Примечание — Для обработки метеорологических наблюдений используются физико-статистические методы обработки метеорологических величин, позволяющие получить количественную оценку климатологических характеристик. Основными этапами климатологической обработки метеорологических наблюдений являются:</p> <ul style="list-style-type: none"> — формирование климатологических рядов и их контроль; — получение общей климатологической информации и оценка ее точности; — получение информации для диагноза и прогноза климата; — разработка климатологических показателей для прикладных целей и их расчет; — пространственное обобщение климатологической информации.)
<p>10.2 метеорологічна станція Станція, на якій проводяться метеорологічні спостереження з урахуванням вимог нормативних документів</p> <p>Примітка. Розташування метеорологічної станції визначають географічні координати станції та її висота.</p>	<p>en weather station ru (метеорологическая станция Станция, на которой проводятся метеорологические наблюдения на основе нормативных документов</p> <p>Примечание — Местоположение метеорологической станции определяют географические координаты станции и ее высота.)</p>

<p>10.3 репрезентативна метеорологічна станція Метеорологічна станція, спостереження якої є типовими для визначеної території</p>	<p>en representative meteorological station ru (репрезентативная метеорологическая станция Метеорологическая станция, наблюдения которой являются типичными для определенной территории)</p>
<p>10.4 вікова метеорологічна станція Метеорологічна станція, призначена для вивчення вікового ходу метеорологічних величин і розташована тривалий час у практично незмінних умовах</p>	<p>ru (вековая метеорологическая станция Метеорологическая станция, предназначенная для изучения векового хода метеорологических величин и находящаяся продолжительное время в практически неизменных условиях)</p>
<p>10.5 опорна метеорологічна станція; опорна кліматологічна станція Метеорологічна станція з однорідним рядом спостережень, яка використовується для визначення кліматичних трендів</p>	<p>en reference climatological station ru (опорная метеорологическая станция; опорная климатологическая станция Метеорологическая станция с однородным рядом наблюдений, используемая для определения климатических трендов)</p>
<p>10.6 метеорологічна станція спеціального призначення Метеорологічна станція, спостереження на якій проводяться за спеціальною програмою</p>	<p>en climatological station for specific purposes ru (метеорологическая станция специального назначения Метеорологическая станция, на которой проводятся наблюдения по специальной программе)</p>
<p>10.7 автоматична метеорологічна станція Метеорологічна станція, на якій автоматично реєструються метеорологічні величини</p>	<p>en automatic weather station ru (автоматическая метеорологическая станция Метеорологическая станция, на которой автоматически регистрируются метеорологические величины)</p>
<p>10.8 мережа метеорологічних станцій; метеорологічна мережа Сукупність метеорологічних станцій, обладнаних апаратурою одного типу, що проводять спостереження за єдиною програмою</p>	<p>en meteorological network ru (сеть метеорологических станций; метеорологическая сеть Совокупность метеорологических станций, оснащенных аппаратурой одного типа и ведущих наблюдения по единой программе)</p>
<p>10.9 густота метеорологічної мережі Кількість станцій, розташованих на даній території</p>	<p>ru (густота метеорологической сети Количество станций, расположенных на данной территории)</p>
<p>10.10 кліматологічні строки Строки метеорологічних спостережень, що використовують для обчислення кліматологічних характеристик Примітка. До 1935 р. включно спостереження проводились тричі на добу (7, 13, 21 год), з 1936 р. до 1965 р. — 4 рази на добу (1, 7, 13, 19 год), з 1966 р. — 8 разів на добу (0, 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21 год) за московським декретним часом, а з 1993 р. — за міжнародним скоординованим часом (за Грінвічем).</p>	<p>ru (климатологические сроки Сроки метеорологических наблюдений, используемые для вычисления климатологических характеристик Примечание — До 1935 г. наблюдения проводились трижды в сутки (7, 13, 21 ч), с 1936 г. по 1965 г. — 4 раза в сутки (1, 7, 13, 19 ч), с 1966 г. — 8 раз в сутки (0, 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21 ч) по московскому декретному времени, а с 1993 г. — по международному скоординированному времени (по Гринвичу).)</p>
<p>10.11 метеорологічна інформація Повідомлення метеорологічного або кліматологічного характеру всіх типів (штормові поперед-</p>	<p>en meteorological information ru (метеорологическая информация Сообщения метеорологического или климатоло-</p>

ження, середні місячні значення метеорологічних величин, прогнози погоди), що розповсюджуються засобами масової інформації		гического содержания всех типов (штормовые предупреждения, средние месячные значения метеорологических величин, прогнозы погоды), распространяемые средствами массовой информации)
10.12 місячна таблиця метеорологічних спостережень Форма запису результатів щоденних метеорологічних спостережень протягом місяця	en ru	monthly record (месячная таблица метеорологических наблюдений Форма записи результатов ежедневных метеорологических наблюдений на протяжении месяца)
10.13 метеорологічний щомісячник [щорічник] Збірник, що вміщує результати метеорологічних спостережень протягом місяця [року]	en ru	meteorological monthbook [yearbook] (метеорологический ежемесячник [ежегодник] Сборник, в котором содержатся результаты метеорологических наблюдений на протяжении месяца [года])
10.14 автоматичне опрацювання даних Використання комп'ютерних програм, що включають контроль якості та інші перевірки з метою одержання сумісних даних	en ru	automatic data processing (автоматическая обработка данных Использование компьютерных программ, которые включают контроль качества и другие проверки для получения совместимых данных)
10.15 комплексна кліматологія Метод кліматологічного опрацювання даних метеорологічних спостережень, за якого отримані метеорологічні елементи у визначених градаціях об'єднуються у комплекси — типи погоди	ru	(комплексная климатология Метод климатологической обработки данных метеорологических наблюдений, позволяющий полученные метеорологические элементы в определенных градациях объединить в комплексы — типы погоды)
10.16 кліматологічний ряд метеорологічної величини Хронологічний ряд окремих метеорологічних величин для певного пункту за багаторічний період спостережень	ru	(климатологический ряд метеорологической величины Хронологический ряд отдельных метеорологических величин для определенного пункта за многолетний период наблюдений)
10.17 однорідний ряд спостережень Ряд послідовних значень метеорологічних величин, які отримано із спостережень за тривалий час, що проводились за ідентичних умов, однаковими або аналогічними приладами та за єдиною методикою	en ru	homogeneous series (однородный ряд наблюдений Ряд последовательных значений метеорологических величин, полученных из наблюдений за длительное время, которые проводились в идентичных условиях, одинаковыми или аналогичными приборами и по единой методике)
10.18 порушення однорідності ряду Зміна значень метеорологічних величин, пов'язаних зі зміною умов місця спостережень, типів приладів або строків спостережень	ru	(нарушение однородности ряда Изменение значений метеорологических величин, связанных с изменением условий места наблюдения, типов приборов или сроков наблюдений)
10.19 приведення ряду метеорологічних спостережень до єдиного періоду Розрахунок кліматологічного показника для станцій з коротким рядом спостережень, що	ru	(приведение ряда метеорологических наблюдений к единому периоду Расчет климатологического показателя для станций с коротким рядом наблюдений, прово-

проводиться з точністю, яку можна було б отримати за наявності на цій станції багаторічного ряду спостережень		димий с точностью, какую можно было бы получить при наличии на этой станции ряда наблюдений за длительный период)
10.20 згладжування ряду Заміна членів ряду ковзними (плавними) середніми значеннями	en ru	moving averages (сглаживание ряда Замена членов ряда скользящими средними значениями)
10.21 аналіз (кліматологія) Дослідження характеристик метеорологічних величин в просторовому і часовому розрізі	ru	(анализ (климатология) Исследование характеристик метеорологических величин в пространственном и временном разрезе)
10.22 кліматологічна інформація Статистична інформація, що вміщує дані метеорологічних величин за певну кількість років та узагальнені кліматологічні показники	en ru	climatological information (климатологическая информация Статистическая информация, содержащая данные метеорологических величин за определенное количество лет и обобщенные климатологические показатели)
10.23 кадастр клімату; довідник з клімату Систематизована кліматологічна інформація метеорологічних величин та атмосферних явищ певної території	ru	(кадастр климата; справочник по климату Систематизированная климатологическая информация о метеорологических величинах и атмосферных явлениях определенной территории)
10.24 кліматологічний показник; кліматологічна характеристика Статистичний параметр, що характеризує метеорологічну величину або атмосферне явище	ru	(климатологический показатель; климатологическая характеристика Статистический параметр, характеризующий метеорологическую величину или атмосферное явление)
10.25 кліматологічний індекс Чисельний показник, що характеризує клімат як функцію основних метеорологічних величин	en ru	climatic index (климатологический индекс Численный показатель, характеризующий климат как функцию основных метеорологических величин)
10.26 кліматологічна стандартна норма Кліматологічна норма, розрахована для послідовних 30-річних періодів (з 1 січня 1901 р. до 31 грудня 1930 р.; з 1 січня 1931 р. до 31 грудня 1960 р.; з 1 січня 1961 р. до 31 грудня 1990 р. і т. ін.)	en ru	climatological standart normals (климатологическая стандартная норма Климатологическая норма, рассчитанная для последовательных 30-летних периодов (с 1 января 1901 г. по 31 декабря 1930 г.; с 1 января 1931 г. по 31 декабря 1960 г.; с 1 января 1961 г. по 31 декабря 1990 г. и т. д.)
10.27 кліматологічна норма Середнє значення метеорологічної величини, розраховане за певний період спостережень	en ru	period averages (климатологическая норма Среднее значение метеорологической величины, рассчитанное за определенный период наблюдений)

<p>10.28 абсолютні екстремуми Найбільше чи найменше значення метеорологічної величини за багаторічний період</p>	<p>ru (абсолютные экстремумы Наибольшее или наименьшее значение метеорологической величины за многолетний период)</p>
<p>10.29 кліматологічна сітка Сітка, що використовується для зображення інтегральних кривих розподілу метеорологічних величин</p>	<p>ru (климатологическая сетка Сетка, используемая для изображения интегральных кривых распределения метеорологических величин)</p>
<p>10.30 кліматичний сезон Сезон року, виділений за певними кліматологічними ознаками</p>	<p>en climatic season ru (климатический сезон Сезон года, выделенный по тем или иным климатологическим признакам)</p>
<p>10.31 кліматологічна карта; кліматична карта Карта, на якій зображено кліматологічну інформацію Примітка. Складання та редагування карт здійснюється за допомогою методів та процесів камерального створення оригіналів кліматологічних карт.</p>	<p>en climatological chart ru (климатологическая карта, климатическая карта Карта, на которой представлена климатологическая информация Примечание — Составление и редактирование карт осуществляется с помощью методов и процессов камерального создания оригиналов климатологических карт.)</p>
<p>10.32 кліматологічний атлас; кліматичний атлас Атлас, що складається з кліматологічних карт, які відображають розподіл метеорологічних величин або атмосферних явищ на певній території</p>	<p>en climatological atlas ru (климатологический атлас; климатический атлас Атлас, состоящий из климатологических карт, отражающих распределение метеорологических величин или атмосферных явлений на определенной территории)</p>
<p>10.33 режим метеорологічних величин Закономірності розподілу значень метеорологічних величин на певній території</p>	<p>ru (режим метеорологических величин Закономерности распределения значений метеорологических величин на определенной территории)</p>

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ ТЕРМІНІВ

агрокліматологія	6.3
аерокліматологія	5.5
акліматизація	7.21
аналіз (кліматологія)	10.21
аридність	8.11
<i>атлас кліматичний</i>	10.32
атлас кліматологічний	10.32
біоклімат	7.9
біокліматологія	6.4
вибух кліматичний	9.6
гляціокліматологія	5.14
гумідність	8.20
густота метеорологічної мережі	10.9
дендрокліматологія	5.13
<i>довідник з клімату</i>	10.23
<i>екокліматологія</i>	6.11
екстремуми абсолютні	10.28
забезпечення кліматологічне	4.25
згладжування ряду	10.20
зміна клімату	9.1
зміни клімату антропогенні	9.3
зміни клімату природні	9.2
зміни клімату техногенні	9.4
знімання маршрутне	7.12
знімання мікрокліматичне	7.13
зона кліматична	8.3
<i>зони вертикальні кліматичні</i>	8.31
індекс кліматологічний	10.25
індекс комфорту	7.17
індекс континентальності клімату	8.24
індекс сухості	8.12
індекс сухості радіаційний за М. І. Будико	8.13
індикатори коливання клімату	9.7
інформація кліматологічна	10.22
інформація метеорологічна	10.11
кадастр клімату	10.23

карта кліматологічна	10.31
<i>карта кліматична</i>	10.31
картографування мікрокліматичне	7.15
класифікація клімату	8.6
класифікація клімату генетична	8.7
класифікація клімату за Б.П. Алісовим	8.8
класифікація клімату Кеппена	8.9
класифікація клімату Торнтвейта	8.10
клімат	4.2
клімат аридний	8.18
клімат бореальний	8.14
клімат вільної атмосфери	4.17
клімат геологічний	9.21
клімат гірський	8.32
клімат глобальний	4.10
клімат глобальний гіпотетичний	4.11
клімат голоцену	9.25
клімат гумідний	8.21
клімат комфортний	7.18
клімат кондиційований	7.19
клімат континентальний	8.23
клімат лісів вологих субтропічних	8.15
клімат міста	7.4
клімат морозу вічного	8.33
<i>клімат морозу постійного</i>	8.33
клімат морський	8.25
клімат мусонний	8.26
клімат напівпустель	8.18
клімат неогену	9.22
клімат пасатний	8.27
клімат перигляціальний	8.28
клімат плейстоцену	9.23
клімат пліоцену	9.26
клімат прибережний	8.29
клімат приземного шару повітря	7.3
клімат пустель	8.18
клімат пустель субтропічних	8.16

клімат радіаційний	4.16
<i>клімат рослин</i>	7.6
клімат світловий	4.13
клімат середземноморський	8 17
клімат солярний	4 12
клімат тропічний	8 30
кліматизація	7 22
кліматологія	5.4
кліматологія авіаційна	4.1
кліматологія авіаційна	6.1
кліматологія будівельна	6.2
кліматологія генетична	5 8
кліматологія ґрунтова	5.11
кліматологія динамічна	5.6
кліматологія екологічна	6.11
кліматологія комплексна	10 15
кліматологія лісова	6.5
кліматологія математична	5.9
кліматологія медична	6.9
кліматологія міста	6.7
кліматологія прикладна	5.1
кліматологія синоптична	5.6
кліматологія технічна	6.8
кліматологія транспортна	6.6
кліматологія фізична	5.7
кліматономія	5 10
кліматотерапія	6 10
коливання вікові метеорологічної величини	9.9
коливання внутрішньовікові	9 10
коливання клімату	9.5
коливання клімату плейстоцену за Міланковичем	9 24
коливання клімату короткоперіодні	9 12
коливання клімату періодичні	9 11
криптоклімат	7.8
курорт кліматичний	7 23
лінія фірнова	8 35
макроклімат	8.1

межа кліматична	8.2
мезоклімат	7.2
мезокліматологія	5.3
меліорація клімату	7.20
<i>мережа метеорологічна</i>	10.8
мережа станцій метеорологічних	10.8
мікроклімат	7.1
мікроклімат теплиці	7.5
мікрокліматологія	5.2
модель клімату	4.7
моніторинг клімату	4.8
норма кліматологічна	10.27
норма кліматологічна стандартна	10.26
область кліматична	8.4
опрацювання даних автоматичне	10.14
оптимум кліматичний	9.17
палеоклімат	9.20
палеокліматологія	5.12
період льодовиковий	9.18
<i>період посушливий</i>	8.19
поверхня підстильна	4.22
погода	4.3
показник кліматологічний	10.24
показник комплексний кліматологічний	6.12
полюс холоду	8.34
порушення однорідності ряду	10.18
потепління	9.19
пояси вертикальні кліматичні	8.31
приведення ряду метеорологічних спостережень до єдиного періоду	10.19
прогноз клімату	9.27
прогноз погоди кліматологічний	4.24
районування мікрокліматичне	7.16
режим величин метеорологічних	10.33
ресурси кліматичні	4.5
ризик кліматичний	4.21
ряд метеорологічної величини кліматологічний	10.16
ряд спостережень однорідний	10.17

сезон дощовий	8.22
сезон кліматичний	10.30
сезон сухий	8.19
система кліматична	4.6
сітка кліматологічна	10.29
спостереження градієнтні	7.11
спостереження метеорологічні	10.1
спостереження мікрокліматичні	7.10
сталість клімату	4.23
станція метеорологічна	10.2
станція метеорологічна автоматична	10.7
станція метеорологічна вікова	10.4
станція метеорологічна репрезентативна	10.3
станція метеорологічна спеціального призначення	10.6
станція опорна кліматологічна	10.5
станція опорна метеорологічна	10.5
стрибок кліматичний	9.15
строки кліматологічні	10.10
ступінь жорсткості погоди	6.13
таблиця спостережень метеорологічних місячна	10.12
теорія клімату	4.9
тип клімату	8.5
топокліматологія	7.14
тренд віковий метеорологічної величини	9.14
тренд кліматичний	9.13
умови кліматичні	4.4
фактори кліматоутворювальні	4.14
фітоклімат	7.6
фітокліматологія	7.7
флуктуація кліматична	9.16
фронт кліматологічний	4.19
<i>характеристика кліматологічна</i>	10.24
хвиля тепла	4.20
хвиля холоду	4.20
хід віковий	9.8
центри дії атмосфери кліматологічні	4.18
циркуляція атмосфери загальна	4.15

<i>чинники кліматоутворювальні</i>	4.14
щомісячник метеорологічний	10.13
щорічник метеорологічний	10.13

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ

aeronautical climatology	6.1
agroclimatology	6.3
Ailsov's classification of climate	8.8
aridity	8.11
atmospheric circulation	4.15
applied climatology	5.1
automatic data processing	10.14
automatic weather station	10.7
bioclimatology	6.4
climate	4.2
climate monitoring	4.8
climate system	4.6
climatic change	9.1
climatic classification	8.6
climatic discontinuity	9.15
climatic divide	8.2
climatic fluctuation	9.16
climatic forecast	9.27
climatic index	10.25
climatic model	4.7
climatic optimum	9.17
climatic revolution	9.6
climatic risk	4.21
climatic season	10.30
climatic trend	9.13
climatic type	8.5
climatic variability	9.5
climatic zone	8.3
climatography	5.4
climatological atlas	10.32
climatological chart	10.31
climatological forecast	4.24
climatological information	10.22

climatological standard normals	10.26
climatological station for spesific purposes	10.6
climatology	4.1
climatonomy	5.10
climatotherapy	6.10
cold pole	8.34
cold wave	4.20
comfort index	7.17
conditioned climate	7.19
<i>continental climate</i>	8.23
continentality index	8.24
cryptoclimate	7.8
dendroclimatology	5.13
desert climate	8.18
dry season	8.19
dynamic climatology	5.6
ecoclimatology	6.11
firn line	8.35
genetic classification of climate	8.7
glacial period	9.18
global climate	4.10
greenhouse climate	7.5
heat wave	4.20
Holocene climate	9.25
homogeneous series	10.17
humid climate	8.21
hypothetical global climate	4.11
Koppen's classification of climate	8.9
macroclimate	8.1
maritime climate	8.25
medical climatology	6.9
mediterranean climate	8.17
mesoclimate	7.2
mesoclimatology	5.3
meteorological information	10.11
meteorological network	10.8
meteorological observation	10.1

meteorological monthbook	10.13
meteorological yearbook	10.13
microclimate	7.1
Milankovitch pleistocene climatic variation	9.24
monsoon climate	8.26
monthly record	10.12
mountain climate	8.32
moving averages	10.20
paleoclimate	9.20
periglacial climate	8.28
period averages	10.27
perpetual frost climate	8.33
physical climatology	5.7
phytoclimate	7.6
phytostatistics	7.7
Pleistocene climate	9.23
radiation climate	4.16
reference climatological station	10.5
representative meteorological station	10.3
secular trend	9.14
solar climate	4.12
technoclimatology	6.8
Thornthwaite's classification of climate	8.10
topoclimatology	7.14
tropical climate	8.30
urban climate	7.4
urban climatology	6.7
weather station	10.2

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК РОСІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ

агроклиматология	6.3
акклиматизация	7.21
анализ (климатология)	10.21
аридность	8.11
атлас климатический	10.32
атлас климатологический	10.32
аэроклиматология	5.5
биоклимат	7.9

биоклиматология	6.4
взрыв климатический	9.6
волна тепла	4.20
волна холода	4.20
гляциоклиматология	5.14
граница климатическая	8.2
гумидность	8.20
густота метеорологической сети	10.9
дендроклиматология	5.13
ежегодник метеорологический	10.13
ежемесячник метеорологический	10.13
зона климатическая	8.3
зоны климатические вертикальные	8.31
изменение климата	9.1
изменения климата антропогенные	9.3
изменения климата естественные	9.2
изменения климата техногенные	9.4
индекс сухости	8.12
индекс сухости радиационный по М.И. Будыко	8.13
индекс климатологический	10.25
индекс комфорта	7.17
индекс континентальности климата	8.24
индикаторы колебания климата	9.7
информация климатологическая	10.22
информация метеорологическая	10.11
кадастр климата	10.23
карта климатологическая	10.31
картографирование микроклиматическое	7.15
классификация климата	8.6
классификация климата генетическая	8.7
классификация климата Кеппена	8.9
классификация климата по Б.П. Алисову	8.8
классификация климата Торнтвейта	8.10
климат	4.2
климат аридный	8.18
климат бореальный	8.14
климат геологический	9.21

климат глобальный	4.10
климат глобальный гипотетический	4.11
климат голоцена	9.25
климат горный	8.32
климат города	7.4
климат гумидный	8.21
климат комфортный	7.18
климат кондиционированный	7.19
климат континентальный	8.23
климат лесов влажных субтропических	8.15
климат мороза вечного	8.33
климат мороза постоянного	8.33
климат морской	8.25
климат муссонный	8.26
климат неогена	9.22
климат пассатный	8.27
климат перигляциальный	8.28
климат плейстоцена	9.23
климат плиоцена	9.26
климат полупустынь	8.18
климат прибрежный	8.29
климат приземного слоя воздуха	7.3
климат пустынь	8.18
климат пустынь субтропических	8.16
климат радиационный	4.16
климат растений	7.6
климат световой	4.13
климат свободной атмосферы	4.17
климат соляренный	4.12
климат средиземноморский	8.17
климат тропический	8.30
климатизация	7.22
климатография	5.4
климатология	4.1
климатология авиационная	6.1
климатология генетическая	5.8
климатология города	6.7

климатология динамическая	5.6
климатология комплексная	10.15
климатология лесная	6.5
климатология математическая	5.9
климатология медицинская	6.9
климатология почвенная	5.11
климатология прикладная	5.1
климатология синоптическая	5.6
климатология строительная	6.2
климатология техническая	6.8
климатология транспортная	6.6
климатология физическая	5.7
климатология экологическая	6.11
климатономия	5.10
климатотерапия	6.10
колебание климата	9.5
колебание климата плейстоцена по Миланковичу	9.24
колебания вековые метеорологической величины	9.9
колебания внутривековые	9.10
колебания климата короткопериодные	9.12
колебания климата периодические	9.11
криптоклимат	7.8
курорт климатический	7.23
линия фирновая	8.35
макроклимат	8.1
мезоклимат	7.2
мезоклиматология	5.3
мелиорация климата	7.20
микроклимат	7.1
микроклимат теплицы	7.5
микроклиматология	5.2
модель климата	4.7
мониторинг климата	4.8
наблюдения градиентные	7.11
наблюдения метеорологические	10.1
наблюдения микроклиматические	7.10
нарушение однородности ряда	10.18

норма климатологическая	10.27
норма климатологическая стандартная	10.26
обеспечение климатологическое	4.25
область климатическая	8.4
обработка данных автоматическая	10.14
оптимум климатический	9.17
палеоклимат	9.20
палеоклиматология	5.12
период засушливый	8.19
период ледниковый	9.18
поверхность подстилающая	4.22
погода	4.3
показатель климатологический комплексный	6.12
показатель климатологический	10.24
полюс холода	8.34
потепление	9.19
пояса климатические вертикальные	8.31
приведение ряда метеорологических наблюдений к единому периоду	10.19
прогноз климата	9.27
прогноз погоды климатологический	4.24
районирование микроклиматическое	7.16
режим величин метеорологических	10.33
ресурсы климатические	4.5
рисик климатический	4.21
ряд метеорологической величины климатологический	10.16
ряд наблюдений однородный	10.17
сглаживание ряда	10.20
сезон дождливый	8.22
сезон климатический	10.30
сезон сухой	8.19
сетка климатологическая	10.29
сеть метеорологическая	10.8
сеть метеорологических станций	10.8
система климатическая	4.6
скачок климатический	9.15
справочник по климату	10.23
сроки климатологические	10.10

станция метеорологическая	10.2
станция метеорологическая автоматическая	10.7
станция метеорологическая вековая	10.4
станция метеорологическая репрезентативная	10.3
станция метеорологическая специального назначения	10.6
станция опорная климатологическая	10.5
станция опорная метеорологическая	10.5
степень жесткости погоды	6.13
съёмка маршрутная	7.12
съёмка микроклиматическая	7.13
таблица наблюдений метеорологических месячная	10.12
теория климата	4.9
тип климата	8.5
топоклиматология	7.14
тренд вековой метеорологической величины	9.14
тренд климатический	9.13
условия климатические	4.4
устойчивость климата	4.23
факторы климатообразующие	4.14
фитоклимат	7.6
фитоклиматология	7.7
флуктуация климатическая	9.16
фронт климатологический	4.19
характеристика климатологическая	10.24
ход вековой	9.8
центры действия атмосферы климатологические	4.18
циркуляция атмосферы общая	4.15
эоноклиматология	6.11
экстремумы абсолютные	10.28

ДОДАТОКА
(довідковий)

ПОКАЗНИКИ ТА ІНШІ ТЕРМІНИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ В КЛІМАТОЛОГІЇ

<p>A.1 ентальпія Розрахункова кількість тепла, необхідного для ізобаричного нагрівання 1 кг сухого повітря від початкового його стану (температура 0 °С, волога — в сконденсованому стані) до заданого</p> <p>Примітка. Заданий стан повітря визначається поєднанням його температури та вологості</p>	<p>ru (энтальпия) Расчетное количество тепла, необходимое для изобарического нагревания 1 кг сухого воздуха от начального его состояния (температура 0 °С, влага — в сконденсированном состоянии) до заданного</p> <p>Примечание — Заданное состояние воздуха определяется сочетанием его температуры и влажности.)</p>
<p>A.2 градусо-день Сума різниць між температурою повітря в приміщенні та зовнішнього середовища за весь опалувальний період</p>	<p>en heating degreeday ru (градусо-день) Сумма разностей между температурой воздуха в помещении и внешней среды за весь отопительный период)</p>
<p>A.3 опалувальний період Період із стійкою середньою добовою температурою повітря нижче 8 °С</p>	<p>ru (отопительный период) Период с устойчивой средней суточной температурой воздуха ниже 8 °С)</p>
<p>A.4 середня температура повітря найхолоднішої п'ятиденки Середня температура повітря найхолодніших п'ятиденок за кожний рік, яку вибрано із 8 найхолодніших зим протягом п'ятидесятирічного періоду спостережень</p>	<p>ru (средняя температура воздуха наиболее холодной пятидневки) Средняя температура воздуха самых холодных пятидневок за каждый год, выбранная из 8 самых холодных зим за пятидесятилетний период наблюдений)</p>
<p>A.5 вітроенергетика Галузь енергетики пов'язана з використанням енергії вітру для виробництва електричної енергії (ДСТУ 3440)</p>	<p>ru (ветроэнергетика) Отрасль энергетики связанная с использованием энергии ветра для производства электрической энергии)</p>
<p>A.6 вітрова енергетична установка Установка, яка перетворює кінетичну енергію вітру в інший вид енергії (ДСТУ 3897)</p>	<p>en wind power station ru (ветровая энергетическая установка) Установка, преобразующая кинетическую энергию ветра в другой вид энергии)</p>
<p>A.7 вітрове навантаження Тиск вітру, що визначається максимальною швидкістю вітру за тривалий період, який необхідно враховувати під час розрахунку споруд на стійкість</p>	<p>en wind load ru (ветровая нагрузка) Давление ветра, определяемое максимальной скоростью ветра за длительный период, которое необходимо учитывать при расчете сооружений на прочность)</p>
<p>A.8 розрахункова швидкість вітру Швидкість вітру, що приймається для розрахунку вітрового навантаження на споруди та конструкції</p>	<p>ru (расчетная скорость ветра) Скорость ветра, принимающаяся при расчете ветровой нагрузки на сооружения и конструкции)</p>

<p>A.9 снігове навантаження на провід та конструкції Тиск шару снігу на провід та конструкції, що визначається відношенням маси снігу на погонний метр</p>	<p>ru (снеговая нагрузка на провод и конструкции Давление слоя снега на провод и конструкции, определяемое отношением массы снега на погонный метр)</p>
<p>A.10 ожеледне навантаження на провід та конструкції Тиск льоду на провід та конструкції, що визначається відношенням маси відкладання на погонний метр</p>	<p>ru (гололедная нагрузка на провод и конструкции Давление льда на провод и конструкции, определяемое отношением массы отложения на погонный метр)</p>
<p>A.11 гідротермічний коефіцієнт Селянинова; ГТК Відношення кількості опадів за період із середньою добовою температурою повітря, вищою за 10 °С до суми середніх добових температур повітря за той же період, зменшеної у 10 разів</p>	<p>ru (гидротермический коэффициент Селянинова, ГТК Отношение количества осадков за период со средней суточной температурой воздуха выше 10 °С к сумме средних суточных температур воздуха за тот же период, уменьшенной в 10 раз)</p>
<p>A.12 медіана (кліматологія) Значення метеорологічної величини в середині ряду за ранжиром</p>	<p>ru (медиана (климатология) Значение метеорологической величины в середине ранжированного ряда)</p>
<p>A.13 мода (кліматологія) Значення метеорологічної величини, якому відповідає найбільша її частота</p>	<p>ru (мода (климатология) Значение метеорологической величины, которому соответствует наибольшая ее частота)</p>
<p>A.14 квантиль (кліматологія) Значення метеорологічної величини, яке відповідає заданій ймовірності</p>	<p>ru (квантиль (климатология) Значение метеорологической величины, соответствующее заданной вероятности)</p>
<p>A.15 мінливість метеорологічних величин Показник варювання метеорологічної величини, що виражається дисперсією та коефіцієнтом варіації</p>	<p>ru (изменчивость метеорологических величин Показатель варьирования метеорологической величины, выражаемый дисперсией и коэффициентом вариации)</p>
<p>A.16 оцінка середнього квадратичного відхилення Відношення середнього квадратичного відхилення до кореня квадратного з числа членів вибірки (ДСТУ 2681)</p>	<p>ru (оценка среднего квадратического отклонения Отношение среднего квадратического отклонения к корню квадратному из числа членов выборки)</p>
<p>A.17 добовий [річний] хід метеорологічної величини Зміна метеорологічної величини протягом доби [року]</p>	<p>ru (суточный [годовой] ход метеорологической величины Изменение метеорологической величины в течение суток [года])</p>
<p>A.18 амплітуда добового [річного] ходу метеорологічної величини Різниця між найбільшим і найменшим значенням метеорологічної величини протягом доби [року]</p>	<p>ru (амплитуда суточного [годового] хода метеорологической величины Разность между наиболее высоким и наиболее низким значением метеорологической величины за сутки [год])</p>

<p>A.19 міждобові [міжмісячні] коливання метеорологічної величини Різниця добових [місячних] значень метеорологічної величини за дві доби [два місяці] послідовно</p>	<p>ru (междусуточные [междумесячные] колебания метеорологической величины Разность суточных [месячных] значений метеорологической величины за двое последовательных суток [два месяца])</p>
<p>A.20 міжрічні коливання метеорологічної величини Різниця між річними значеннями метеорологічної величини за два роки послідовно</p>	<p>ru (междугодовые колебания метеорологической величины Разность между годовыми значениями метеорологической величины двух последовательных лет)</p>
<p>A.21 крива розподілу Лінія на площині, що відображає залежність між значеннями метеорологічної величини та відповідною їй повторюваністю або частотою</p>	<p>ru (кривая распределения Линия на плоскости, отображающая зависимость между значениями метеорологической величины и соответствующей ее повторяемостью или частотой)</p>
<p>A.22 відносна частота метеорологічної величини Відношення числа випадків із значеннями, що входять у даний інтервал, до загального числа випадків (членів ряду)</p>	<p>ru (относительная частота метеорологической величины Отношение числа случаев со значениями, входящими в данный интервал, к общему числу случаев (членов ряда))</p>
<p>A.23 повторюваність метеорологічної величини Абсолютна або відносна частота значень метеорологічної величини за багаторічний період</p>	<p>ru (повторяемость метеорологической величины Абсолютная или относительная частота значений метеорологической величины за многолетний период)</p>
<p>A.24 ймовірність; забезпеченість Кумулятивна (сумарна) відносна частота значень метеорологічної величини</p>	<p>ru (вероятность; обеспеченность Куммулятивная (суммарная) относительная частота значений метеорологической величины)</p>
<p>A.25 ймовірне значення метеорологічної величини Розраховане можливе значення метеорологічної величини для даного місця за певний проміжок часу Примітка. Для розрахунку ймовірних значень метеорологічних величин використовуються різні функції розподілу (Гаусса, Вейбулла, Пуассона та ін.).</p>	<p>ru (вероятное значение метеорологической величины Рассчитанное возможное значение метеорологической величины для данного места за определенный промежуток времени Примечание — Для расчета вероятных значений метеорологических величин используются различные функции распределения (Гаусса, Вейбулла, Пуассона и др.).)</p>
<p>A.26 стандартний рік Рік з найхарактернішими (близькими до норми) значеннями метеорологічних величин</p>	<p>ru (стандартный год Год с наиболее характерными (близкими к норме) значениями метеорологических величин)</p>
<p>A.27 аномалія метеорологічної величини Відхилення метеорологічної величини від середнього багаторічного її значення в часі та просторі Примітка. Залежно від знаку відхилення виділяють позитивну або негативну аномалію.</p>	<p>en climatic anomaly ru (аномалия метеорологической величины Отклонение метеорологической величины от среднего многолетнего ее значения во времени и пространстве Примечание — В зависимости от знака отклонения выделяют положительную или отрицательную аномалию).</p>

<p>A.28 вертикальний градієнт метеорологічної величини Зміна будь-якої метеорологічної величини з висотою на одиницю відстані</p>	<p>en lapse rate ru (вертикальный градиент метеорологической величины Изменение любой метеорологической величины с высотой на единицу расстояния)</p>
<p>A.29 екстраполяція метеорологічної величини Визначення майбутніх значень метеорологічної величини, виходячи з попереднього розвитку атмосферних процесів</p>	<p>ru (экстраполяция метеорологической величины Определение будущих значений метеорологической величины, исходя из предшествующего развития атмосферных процессов)</p>
<p>A.30 гістограма метеорологічної величини Графічне зображення розподілу повторюваності метеорологічної величини</p>	<p>ru (гистограмма метеорологической величины Графическое представление распределения повторяемости метеорологической величины)</p>
<p>A.31 кліматограма Графічне зображення кліматологічної інформації однієї або двох метеорологічних величин</p>	<p>en climagram ru (климатограмма Графическое изображение климатологической информации одной или двух метеорологических величин)</p>
<p>A.32 ізоплети Лінії однакових значень функції двох змінних, що графічно зображені на координатній площині</p>	<p>en isopleth ru (изоплеты Линии одинаковых значений функции двух переменных, графически представляющие ее на координатной плоскости)</p>
<p>A.33 ізокорелята Лінії однакового коефіцієнта кореляції</p>	<p>ru (изокоррелята Линии одинакового коэффициента корреляции)</p>
<p>A.34 номограма Діаграма для визначення чисельного значення змінної за відомими значеннями пов'язаних із нею інших змінних</p>	<p>en nomogram ru (номограмма Диаграмма для определения численного значения переменной по известным значениям связанных с ней других переменных)</p>
<p>A.35 картографування метеорологічної величини Комплекс робіт, пов'язаний із створенням кліматологічної карти (низки карт) конкретної території</p>	<p>ru (картографирование метеорологической величины Комплекс работ по созданию климатологической карты (ряда карт) конкретной территории)</p>
<p>A.36 інтерполяція Визначення проміжних значень метеорологічної величини за відомими їх значеннями</p>	<p>en interpolation ru (интерполяция Определение промежуточных значений метеорологической величины по известным ее значениям)</p>
<p>A.37 ізолінії метеорологічної величини Лінії однакових значень конкретної метеорологічної величини на картах погоди та вертикальних розрізах атмосфери (ДСТУ 3912)</p>	<p>ru (изолинии метеорологической величины Линии одинаковых значений конкретной метеорологической величины на картах погоды и вертикальных разрезах атмосферы)</p>

ДОДАТОК Б
(довідковий)

МІЖНАРОДНІ КЛІМАТИЧНІ ПРОГРАМИ ТА МЕТЕОРОЛОГІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Б.1 Всесвітня Метеорологічна Організація; ВМО	en ru	World Meteorological Organization; WMO (Всемирная Метеорологическая Организация; ВМО Учреждение Организации Объединенных Наций, созданное для координации, стандартизации, улучшения метеорологической деятельности в мире и обмена метеорологической информацией между странами)
Установа Організації Об'єднаних Націй, створена для координації, стандартизації, поліпшення метеорологічної діяльності в світі та обміну метеорологічною інформацією між країнами		
Б.2 Всесвітній метеорологічний конгрес	en ru	World meteorological congress (Всемирный метеорологический конгресс Высший орган ВМО, собирающийся один раз в четыре года, делегатами которого являются представители метеорологических служб стран, входящих в эту организацию)
Вищий орган ВМО, що збирається один раз на чотири роки, делегатами якого є представники метеорологічних служб країн, що входять в цю організацію		
Б.3 світові метеорологічні центри	en ru	world meteorological centre; WMC (мировые метеорологические центры Центры глобальной системы обработки данных Всемирной Метеорологической Организации Примечание — Всемирной Метеорологической Организацией определены три главных мировых центра Всемирной Службы Погоды, расположенные в Вашингтоне, Москве и Мельбурне.)
Центри глобальної системи опрацювання даних Всесвітньої Метеорологічної Організації		
Примітка. Всесвітньою Метеорологічною Організацією визначено три головних світових центри Всесвітньої Служби Погоди, розташовані у Вашингтоні, Москві та Мельбурні.		
Б.4 повідомлення CLIMAT	en ru	CLIMATE message (сообщения CLIMAT Ежемесячные сообщения, выпускаемые национальными метеорологическими службами, в которых в закодированной форме сообщаются данные приземных метеорологических наблюдений отдельных станций за прошедший месяц, которые в начале каждого месяца распространяются по всему миру глобальной системой телесвязи)
Щомісячні повідомлення національних метеорологічних служб, де в закодованій формі передаються дані наземних метеорологічних спостережень окремих станцій за минулий місяць, які на початку кожного місяця розповсюджуються на весь світ глобальною системою телесв'язку		
Б.5 рамкова конвенція про зміни клімату	ru	(рамочная конвенция об изменении климата Международное соглашение об ограничении выбросов в атмосферу парниковых газов)
Міжнародна угода про обмеження викидів в атмосферу парникових газів		
Б.6 глобальна система спостережень; ГСС	en ru	global observing system; GOS (глобальная система наблюдений; ГСН Скоординированная система центров, станций, техники и средств для проведения метеорологических наблюдений в мировом масштабе в рамках Всемирной Службы Погоды)
Скоординована система центрів, станцій, техніки та засобів для проведення метеорологічних спостережень у світовому масштабі в рамках Всесвітньої Служби Погоди		
Б.7 глобальна система опрацювання даних; ГСОД	en ru	global data processing system; GDPS (глобальная система обработки данных; ГСОД Скоординированная система метеорологических центров обработки, хранения и выборки метеоро-
Скоординована система метеорологічних центрів опрацювання, зберігання та вибірки метеоро-		

рологічних даних у рамках Всесвітньої Служби Погоди		рологических данных в рамках Всемирной Службы Погоды)
Б.8 Всесвітня Служба Погоди; ВСП Світова система спостережень за погодою, заснована Всесвітньою Метеорологічною Організацією	en ru	World Weather Watch; W WW (Всемирная Служба Погоды; ВСП Мировая система наблюдений за погодой, основанная Всемирной Метеорологической Организацией)
Б.9 міжнародний геофізичний рік Міжнародний науковий захід, що проводився країнами світу відповідно до узгодженої програми з липня 1957 р. до грудня 1958 р.	en ru	international geophysical year; IGY (международный геофизический год Международное научное мероприятие, проводившееся по согласованной программе странами мира с июля 1957 г. по декабрь 1958 г.)
Б.10 перший глобальний експеримент ПДГАП — ПГЕП (Програма досліджень глобальних атмосферних процесів) Геофізичні спостереження і експерименти, на основі яких протягом одного року (грудень 1978 р. — листопад 1979 р.) досліджувалась вся глобальна атмосфера за участю метеорологічних служб, космічних агентств та науково-дослідних інститутів світу	en ru	global atmospheric research programme (первый глобальный эксперимент ПИГАП — ПГЭП (Программа исследований глобальных атмосферных процессов) Геофизические наблюдения и эксперименты, на основе которых исследовалась вся глобальная атмосфера в течение одного года (декабрь 1978 г. — ноябрь 1979 г.) с участием метеорологических служб, космических агентств и научно-исследовательских институтов мира)
Б.11 програма досліджень глобальних атмосферних процесів; ПДГАП Міжнародна програма, що координується Всесвітньою Метеорологічною Організацією (ВМО) та Міжнародною Радою Наукових Союзів (МРНС)	en ru	global atmospheric research programme; GARP (программа исследования глобальных атмосферных процессов; ПИГАП Международная программа, координируемая Всемирной Метеорологической Организацией (ВМО) и Международным Советом Научных Союзов (МНС))

УДК 551.58 (083.74):006.354

01.040.07; 07.060

Ключові слова: клімат, кліматичні чинники, кліматологія, мікрокліматологія, кліматографія, класифікація кліматів, зміни та коливання клімату, методи кліматологічного опрацювання метеорологічних спостережень.